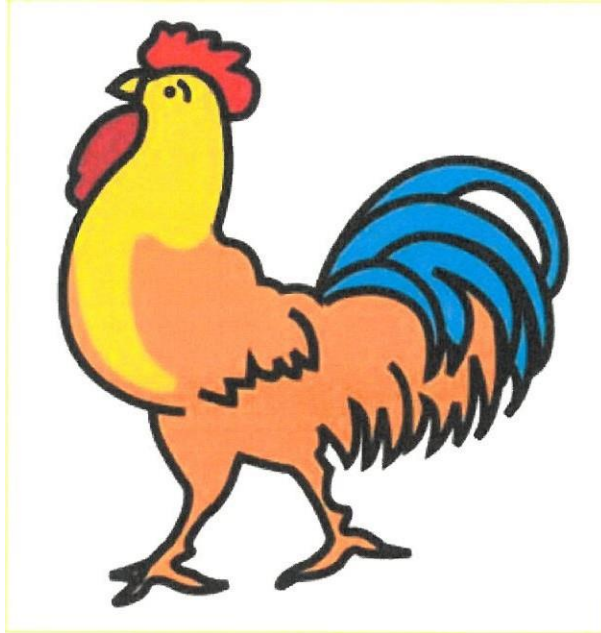

Padasjoen yhtenäiskoulu
Pappilanmäen koulu

OPINTOKIRJA
2024–2025

9-luokka

Padasjoen kunnan perusopetuksen opetussuunnitelma

Perusopetuksen tehtävänä on antaa oppilaille hyvä yleissivistys ja mahdollisuus suorittaa oppivelvollisuus. Perusopetus antaa myös valmiudet ja kelpoisuuden jatko-opintoihin.

- Koulu on kuitenkin ennen kaikkea oppilasta varten. Perusopetus ohjaa oppilasta löytämään omat vahvuutensa ja rakentamaan omaa tulevaisuutta oppimisen keinoin.

Jokaisella koululla on opetus- ja kasvatustehtävä, mikä tarkoittaa oppilaan oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin tukemista yhteistyössä kotien kanssa.

- yhteiskunnallinen tehtävä, jonka mukaan koulu edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta.
- kulttuuritehtävä, jossa oppilas oppii arvostamaan sekä omaa kulttuuriperintöä, että monikulttuurista maailmaa ennen, nyt ja tulevaisuudessa

Laaja-alainen osaaminen

Opetuksen tavoitteena on, että oppilas kasvaa ihmisenä ja yhteiskunnan jäsenenä. Tähän pyritään paitsi yksittäisissä oppiaineissa, myös ns. laaja-alaisissa opinnoissa, joita ovat:

L1. ajattelu- ja oppimaan oppiminen: oppilasta autetaan tunnistamaan omat tapansa oppia ja kehittää omaa ajatteluaan ja oppimistaan.

L2. kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: oma kulttuuriperintö, myönteinen ympäristösuhde ja maailman moninaisuus

L3. itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: itsestä ja toisista huolehtiminen, oman elämän ja arjen kannalta tärkeiden taitojen harjoittelu ja ympäristön hyvinvointi; teknologian vastuullinen käyttö ja oman talouden suunnittelu

L4. monilukutaito: erilaisten tekstien käyttäminen, ymmärtäminen, tulkinta ja tuottaminen sekä yhdessä että muiden kanssa; laaja tekstikäsitys

L5. tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: monipuoliset taidot arvioida ja käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa vastuullisesti ja turvallisesti; tv on sekä oppimisen kohde että väline

L6. työelämätaidot ja yrittäjyys: edistetään kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä, työelämää ja yrittäjyyttä kohtaan; lähialueen elinkeinoelämä

L7. osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: vahvistetaan jokaisen oppilaan osallisuutta: demokratia, oikeudet ja velvollisuudet, aktiivinen kansalaisuus, median rooli

Monialaiset oppimiskokonaisuudet

Monialaisilla oppimiskokonaisuuksilla tarkoitetaan ns. teemapäiviä tai -viikkoja, joissa oppilaalle tarjotaan mahdollisuutta oppia toiminnallisesti omaan kokemusmaailmaansa kuuluvia ja sitä avartavia asioita erilaisissa ryhmissä, eri aikuisten kanssa. Tavoitteena on vahvistaa tietojen ja taitojen soveltamista käytäntöön ja edistää erityisesti laaja-alaisten taitojen kehittymistä.

Perusopetuksen toimintakulttuuri

Perusopetuksen tavoitteena on luoda toimintakulttuuria, joka edistää oppimista, osallisuutta, hyvinvointia ja kestävästä elämäntapaa. Siihen pyritään mm. seuraavin keinoin:

- oppiva yhteisö: koulu kannustaa kaikkia jäseniään oppimiseen
- tavoitteiden pohdinta, palaute ja monipuolinen arviointi
- sopivia haasteita ja onnistumisen kokemuksia
- kiireettömyys, hyvä työrauha ja ystävällinen ilmapiiri
- tuetaan omien vahvuuksien löytämistä ja hyödyntämistä
- kokonaisvaltainen hyvinvointi ja turvallinen arki
- kielitietoinen koulu: jokainen aikuinen on kielellinen malli ja kielen opettaja
- monipuoliset työtavat ja oppimisympäristöt (myös ulos luokkahuoneesta, tieto- ja viestintäteknologia)
- osallisuus ja demokraattinen toiminta, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo
- vastuu ympäristöstä ja kestävästä tulevaisuuteen suuntautuminen

Yhteinen vastuu koulupäivästä ja yhteistyö

Koulutyön lähtökohtana on yhteinen vastuu ja huolenpito jokaisen kouluyhteisön jäsenen hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä. Kasvatustyö ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu koulun kaikille aikuisille tehtävästä riippumatta. Jokaisella opettajalla on vastuu opetusryhmänsä toiminnasta, oppimisesta ja hyvinvoinnista.

Oppilailla on kouluyhteisön jäsenenä oma vastuunsa. Se ilmenee säännöllisenä osallistumisena koulutyöhön, reiluna ja arvostavana suhtautumisena koulutovereihin ja koulun aikuisiin sekä yhteisten sääntöjen noudattamisena. Toisten ihmisten loukkaamattomuuden sekä työn ja työrauhan kunnioittaminen ja sovituista tehtävistä huolehtiminen on koulussa välttämätöntä. Laki velvoittaa oppilaan osallistumaan perusopetukseen ja suorittamaan tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytymään asiallisesti. Koti ja koulu yhdessä ohjaavat oppilaita toimimaan lain edellyttämällä tavalla ja tukevat oppilaita näiden ponnistelussa. Koulun tehtävänä on puuttua oppilaiden poissaoloihin ja auttaa oppilaita onnistumaan koulutyössään.

Kodin ja koulun yhteistyö

Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta ja oppivelvollisuuden suorittamisesta. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan opetuksesta ja kasvatuksesta kouluyhteisön jäsenenä.

Kodin ja koulun yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen, tasavertaisuus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus sekä tiedon ja tuen tarpeet. Yhteistyön onnistumiseksi tarvitaan aloitteellisuutta ja henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa sekä muutoin monipuolista viestintää.

Voidakseen huolehtia kasvatustehtävästään huoltajan tulee saada tietoa lapsensa oppimisen ja kasvun edistymisestä sekä mahdollisista poissaoloista. Lisäksi huoltajalle tiedotetaan opetuksen järjestämisen keskeisistä asioista (esim. opetussuunnitelma, oppimisen tavoitteet, oppimisympäristöt ja työtavat, oppimisen tuki ja oppilashuolto, arviointi, valinnat ja lukuvuoden tapahtumat). Huoltajia kuullaan tarvittaessa oppilasta koskevista asioista. Kodin ja koulun yhteistyössä edistetään myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta.

Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, jossa työrauha ja opiskelun esteetön sujuminen on varmistettu. Työrauhan edistämisen keskeisiä keinoja ovat opettajan antama ohjaus ja palaute, kouluyhteisön yhteinen vastuunotto ja huolenpito. Koululla on oikeus käyttää työrauhan turvaamiseksi ja epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumiseksi myös kasvatuskeskustelua ja erilaisia kurinpitokeinoja, joista säädetään perusopetuslaissa.

Kasvatuskeskustelu on ensisijainen tapa puuttua oppilaan epäasialliseen käyttäytymiseen. Kurinpidollisia keinoja ovat jälki-istunto, kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen. Opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan. Lisäksi työrauhan turvaamiseksi oppilaan oikeus osallistua opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että jonkun turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen takia.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että koululla on käytössään kasvatuskeskusteluja ja kurinpitotoimia koskeva suunnitelma. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus ja seuraamusten tulee olla tekoon nähden kohtuullisia. Tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitokeinoja ei saa käyttää oppilasta häpäisevällä tai loukkaavalla tavalla. Henkilöstöä ja oppilaskuntaa tulee kuulla ennen suunnitelman hyväksymistä ja päivittämistä.

Arviointi

Arvioinnin kohteita ovat oppiminen, työskentely ja käyttäytyminen

Perusopetuksen oppimisen arviointi jaetaan arviointiin oppimisen aikana sekä päättöarviointiin. Arvioinnin tulee perustua opetussuunnitelmassa esitettyihin tavoitteisiin. Oppilaita ja heidän suorituksiaan ei verrata toisiinsa eikä arviointi perustu oppilaiden persoonaan, temperamenttiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Opettajat huolehtivat, että tavoitteet ja arviointiperusteet ovat oppilaiden tiedossa. Arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä. Opettaja kokoaa tietoa oppilaiden edistymisestä oppimisen eri osa-alueilla ja erilaisissa oppimistilanteissa sekä antaa oppilaalle palautetta.

Opintojen aikaisella arvioinnilla tarkoitetaan ennen päättöarviointia toteutettavaa arvioinnin ja palautteen antamisen kokonaisuutta. Opintojen aikainen arviointi on pääosin oppimisen ohjaamista palautteen avulla osana päivittäistä opetusta ja työskentelyä. Sen keskeisenä tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua, tukea oppimista ja edistää itse- ja vertaisarvioinnin taitoja. Oppimista edistävä palaute on luonteeltaan laadullista ja kuvailevaa, oppimisen solmukohtia analysoivaa ja ratkovaa vuorovaikutusta. Opettajan tehtävänä on luoda tilanteita, joissa yhdessä pohtien annetaan ja saadaan oppimista edistävää ja motivoivaa palautetta.

Oppilaita ohjataan palautteen avulla tiedostamaan oma edistymisensä ja löytämään erilaisia keinoja tavoitteisiin pääsemiseksi.

Opintojen aikaiseen arviointiin sisältyy oppilaiden edistymisen ja osaamisen tason kuvaamista keskusteluihin, arviointitiedottein ja todistuksin tiettyinä ajankohtina. Oppilaalle ja huoltajalle tulee antaa tietoa opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä riittävästi usein.

Oppilaille annetaan jouluna välitodistus, jossa arvioidaan oppimista kahden ensimmäisen jakson aikana. Keväällä annetaan lukuvuositodistus, jossa arvioidaan koko kuluneen lukuvuoden oppimista. Perusopetuksen lopussa annetaan päättötodistus. Todistusten antamiseen liittyvässä oppilaan osaamisen arvioinnissa käytetään opetussuunnitelman perusteissa määritellyjä, tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä. Kriteerit eivät ole oppilaalle asetettuja tavoitteita, vaan ne määrittelevät esimerkiksi hyvää osaamista kuvaavaan arvosanaan 8 vaadittavan tason. Tässä on lukuaineiden osaamisen kriteerit arvosanoille 5 ja 8. Arvosanan 8 taso sisältää oletusarvoisesti myös arvosanan 5 tason. Taito- ja taideaineille on vain kriteerit arvosanalle 8.

SUOMEN KIELI JA KIRJALLISUUS

Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8
<p>Oppilas osaa nimetä jonkin vahvuutensa tai kehittämiskohteensa liittyen vuorovaikutustaitoihin, lukemiseen ja tekstin kirjoittamiseen.</p> <p>Oppilas osaa kirjoittaa yksinkertaisia muistiinpanoja. Oppilas osaa ideoida ja tuottaa mallin tai apukysymysten avulla tekstin, jonka viestistä saa selvää. Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia virke- ja lauserakenteita, lopetusmerkkejä sekä isoa alkukirjainta virkkeen alussa ja erisnimissä.</p> <p>Oppilas osaa antaa niukkaa palautetta muiden teksteistä ja ottaa palautetta vastaan.</p> <p>Oppilas osaa toimia tutussa ryhmässä ja arkisissa vuorovaikutustilanteissa. Hän osaa kuunnella muita ja osallistuu keskusteluun. Hän osaa ilmaista mielipiteensä ja esittää sille jonkin perustelun. Oppilas osaa pitää lyhyen puhe-esityksen tutusta aiheesta. Hän osaa ilmaista itseään ymmärrettävästi.</p> <p>Hän osaa lukea yksinkertaisia kaunokirjallisia ja asia- ja mediatekstejä. Oppilas osaa poimia teksteistä keskeisiä sisältöjä apukysymysten avulla. Hän osaa nimetä muutaman yksinkertaiselle tekstilajille tyyppillisen kielellisen tai tekstuaalisen piirteen.</p> <p>Oppilas osaa havainnoida yksinkertaisia tekstien piirteitä. Oppilas osaa nimetä muutamia tavanomaisia kirjoitetun ja puhutun kielen sekä arki- ja yleis-kielen eroja.</p> <p>Oppilas osaa nimetä Suomessa puhuttavia kieliä ja jonkin suomen sukukielen. Oppilas osaa nimetä jonkin suomen kielelle tyyppillisen piirteen ja kertoa oman äidinkielen merkityksestä.</p> <p>Oppilas on lukenut muutamia kokonaisia kaunokirjallisia tekstejä.</p>	<p>Oppilas osaa arvioida omaa lukutaitoaan sekä omia viestintätaitojaan niin yksin kuin ryhmässä.</p> <p>Oppilas osaa tuottaa tekstiä yksin ja ryhmissä. Oppilas osaa arvioida omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana. Oppilas osaa tuottaa tehtävänantojen vaatimia sujuvia tekstejä ja muokata niitä palautteen pohjalta.</p> <p>Oppilas toimii rakentavasti ryhmissä ja ottaa toisten näkemykset huomioon erilaisissa keskustelutilanteissa. Oppilas edistää keskustelua omilla puhevuoroillaan ja perustella mielipiteensä. Oppilas osaa pitää valmistellun puhe-esityksen ja ilmaista itseään tilanteeseen sopivalla tavalla. Hän osaa myös arvioida omia viestintätaitojaan.</p> <p>Oppilas osaa lähestyä erilaisia kaunokirjallisia ja asia- ja mediatekstejä ja ymmärtää niitä. Oppilas ymmärtää tekstilajien erot ja pystyy käyttämään sekä tulkitsemaan niitä tekstien tavoitteiden, kohderyhmien ja merkitysten avulla.</p> <p>Oppilas osaa eritellä ja kuvata kielen ja tyylin vaihtelua. Oppilas osaa kuvata suomen kielen asemaa muiden kielten joukossa. Oppilas osaa nimetä suomen sukukieliä ja kuvata Suomen kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Hän osaa pohtia äidin-kielen yhteyttä identiteetteihin.</p> <p>Oppilas osaa tarkastella fiktiivisiä tekstejä käsitteiden avulla. Hän ymmärtää eron fiktion ja faktan ilmaisumuotojen välillä ja osaa eritellä fiktion keinoja. Oppilas tunnistaa kaunokirjallisuuden lajien piirteitä ja osaa kuvata niiden monimuotoisuutta. Oppilas osaa kuvata kirjallisuuden vaihteita ja yhdistää muutaman teoksen ja kirjailijan niihin.</p> <p>Oppilas on lukenut lukuvuosittain sovitut teokset.</p>

RUOTSI, B1-OPPIMÄÄRÄ

Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8
<p>Oppilas selviytyy toisinaan viestintäkumppaninsa tukemana jostakin tavallisesta viestintätilanteesta.</p> <p>Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja viestinnässään. Oppilas osaa joskus päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä. Oppilas osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.</p> <p>Oppilas osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia joissakin tavallisissa sosiaalisissa tilanteissa.</p> <p>Oppilas ymmärtää vähän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Oppilas tuntee kirjainjärjestelmän tai hyvin rajallisen määrän kirjoitusmerkkejä.</p> <p>Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin sanoja ja sanontoja.</p> <p>Oppilas osaa nimetä Pohjoismaat ja joitakin pohjoismaisia kieliä.</p> <p>Oppilas osaa tehdä havaintoja joistakin ruotsin kielen säännönmukaisuuksista.</p> <p>Oppilas osaa käyttää joitakin itselle sopivia kielenoppimistapoja.</p> <p>Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä mahdollisuuksista käyttää ruotsin kieltä.</p>	<p>Oppilas selviytyy monista tavallisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniinsa.</p> <p>Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin. Oppilas joutuu pyytämään toistoa vielä usein.</p> <p>Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa tavallisissa sosiaalisissa tilanteissa.</p> <p>Oppilas ymmärtää tuttua sanastoa ja tuttuja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa tiedon lyhyestä tekstistä.</p> <p>Oppilas osaa joitakin lyhyitä ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista asioista ja kirjoittamaan lyhyitä viestejä. Oppilas ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.</p> <p>Oppilas osaa kertoa ruotsin kielestä käyttökielenä Suomessa ja Pohjoismaissa. Oppilas osaa kuvailla suomenruotsalaisia ja pohjoismaisia kulttuureita.</p> <p>Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista. Oppilas osaa vertailla ruotsin kieltä muihin osaamiinsa kieliin.</p> <p>Oppilas osaa käyttää itselle sopivia kielenoppimistapoja.</p> <p>Oppilas osaa kertoa, mihin hän voi käyttää ruotsin kieltä myös koulun ulkopuolella.</p>

ENGLANTI, A1-OPPIMÄÄRÄ

Kriteerit arvosanalle 5	Kriteerit arvosanalle 8
<p>Oppilas osaa käyttää joitakin itselle sopivia kielenoppimisstrategioita. Oppilas osaa toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.</p>	<p>Oppilas pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti erilaisissa viestintätilanteissa.</p>
<p>Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.</p> <p>Oppilas osaa reagoida englanniksi suppein sanallisin ilmauksin, äännähdyksin. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.</p>	<p>Oppilas pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin sekä kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai jopa muotoilla viestinsä uudelleen. Oppilas pystyy päättelemään tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.</p>
<p>Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia joissakin rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.</p>	<p>Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Oppilas pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuuriin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.</p>
<p>Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon erilaisista tekstistä.</p>	<p>Oppilas ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä ja ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Oppilas löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.</p>
<p>Oppilas osaa jonkin verran lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväystä ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä sekä ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista käyttäen melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa passiiviin mukaan lukien sekä joitakin fraaseja ja idiomeja. Oppilas osaa ääntää hyvin uuttakin sanastoa.</p>
<p>Oppilas osaa nimetä maita, joissa englantia puhutaan. Oppilas osaa kertoa jotakin kielialueen maiden kulttuureista ja elämänmuodoista. Oppilas osaa antaa esimerkkejä joistakin aineistoista ja toimintaympäristöistä, joissa voi käyttää englannin kieltä.</p>	<p>Oppilas osaa perustella englannin aseman maailmankielenä. Oppilas osaa vertailla kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja ja ymmärtää erilaisia murteita. Oppilas huomaa englannin kielen säännönmukaisuuksia. Oppilas osaa kertoa, miten sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa koko peruskoulun aikana opitut asiat hyvin.</p>
<p>Oppilas osaa tehdä havaintoja joistakin englannin kielen säännönmukaisuuksista (esim. päätteet, sanajärjestys).</p>	<p>Oppilas tiedostaa mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää englannin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.</p>

BIOLOGIA

Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8
<p>Oppilas osaa nimetä eliöryhmille yhteisiä perusrakenteita ja toimintoja.</p>	<p>Oppilas nimeää ja vertailee eliöiden perusrakenteita sekä kertoo eliöiden elintoiminnoista ja niiden tehtävistä.</p>
<p>Oppilas osaa kertoa, että yksilön ominaisuuksiin vaikuttavat sekä perimä että ympäristö ja että eliöt ovat kehittyneet evoluution tuloksena.</p>	<p>Oppilas antaa esimerkkejä perimän ja ympäristön vaikutuksista yksilön ominaisuuksiin. Oppilas antaa esimerkkejä, mihin bioteknologiaa hyödynnetään. Oppilas kuvailee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat kehittyneet evoluution kautta.</p>
<p>Oppilas osaa nimetä ihmisen keskeisimpiä elimiä ja elimistöjä. Oppilas kuvailee keskeisimpien elimistöjen tehtäviä.</p>	<p>Oppilas nimeää ihmisen elimiä ja elimistöjä, kuvailee keskeisiä elintoimintoja ja elimistön säätelymekanismeja sekä kertoo kasvun ja kehittymisen keskeisiä vaiheita.</p>
<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristöön.</p>	<p>Oppilas antaa esimerkkejä kestävästä tulevaisuuden rakentamiseksi biologian näkökulmasta.</p>
<p>Oppilas osaa käyttää joitakin biologian peruskäsitteitä ja liittää niitä biologian ilmiöihin. Oppilas kertoo oppimastaan biologisesta ilmiöstä yksinkertaisesti omin sanoin.</p>	<p>Oppilas käyttää biologisia käsitteitä tarkoituksenmukaisesti, esittää oppimansa asian omin sanoin biologialle ominaisella tavalla sekä valitsee sopivan tavan tiedon esittämiseen. Oppilas esittää joitakin mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä sekä kertoo luonnontieteellisiä syy-seuraussuhteita.</p>
<p>Oppilas osallistuu opetukseen laboratoriossa. Oppilas käyttää joitakin biologian tutkimusvälineitä ohjattuna. Oppilas hakee biologista tietoa erilaisista tietolähteistä ohjatusti.</p>	<p>Oppilas työskentelee turvallisesti laboratoriossa ja käyttää tarkoituksenmukaisesti biologian tutkimusvälineistöä. Oppilas hakee biologista tietoa erilaisista tietolähteistä sekä valitsee luotettavia tietolähteitä.</p>
<p>Oppilas osallistuu biologisen tutkimuksen tekoon ja kertoo, mitä tutkimuksessa on tehty.</p>	<p>Oppilas osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja laboratoriossa. Oppilas suunnittelee ja tekee pienimuotoisen biologisen tutkimuksen ja raportoi sen tuloksia.</p>
<p>Oppilas osaa kertoa esimerkkejä siitä, miten omat valinnat vaikuttavat terveyteen ja ympäristöön.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa ja antaa esimerkkejä, miten biologisia tietoja ja taitoja voi soveltaa omassa elämässä ja yhteiskunnallisessa keskustelussa.</p>

MAANTIETO

Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8
<p>Oppilas tietää maanosan ja valtion eron ja nimeää kartalta mm. valtameret ja maanosat.</p>	<p>Oppilas osaa Euroopan karttakuvan peruspiirteet, sekä tietää keskeisten kohteiden sijainnin ja nimistön.</p>
<p>Oppilas osaa nimetä joitakin ihmismaantieteellisiä ilmiötä, kuten väestö ja liikennemuodot.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa ihmismaantieteellisistä ilmiöistä ja siitä, millaiset tekijät vaikuttavat kulttuurien piirteisiin eri alueilla. Oppilas vertailee kulttuurimaisemia eri alueilla.</p>
<p>Oppilas tunnistaa, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan. Oppilas nimeää erilaisia luonnonvaroja.</p>	<p>Oppilas kertoo, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan ja miksi luonnonvarojen kestävä käyttö on tärkeää.</p>
<p>Oppilas osaa kertoa keskeisten maantieteen peruskäsitteiden merkityksen. Oppilas kuvailee aluetta kartoista tai kuvista.</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla ilmiöitä käyttäen maantieteen peruskäsitteitä. Oppilas kuvailee alueiden välisiä eroja ja esittää maantieteellisiä kysymyksiä ja pohtii vastauksia niihin.</p>
<p>Oppilas osaa ilmansuunnat. Oppilas tunnistaa ja nimeää joitakin karttamerkkejä.</p>	<p>Oppilas mittaa suhdelukumittakaavan avulla etäisyyksiä kartalla.</p>
<p>Oppilas osaa tunnistaa yksinkertaisia asioita kartoilta, diagrammeista ja kuvista.</p>	<p>Oppilas osaa tulkita kuvia, diagrammeja, karttoja ja karttapalveluja. Oppilas laatii karttoja, diagrammeja sekä muita maantieteellisiä malleja.</p>
<p>Oppilas osallistuu pienimuotoisen tutkimuksen toteutukseen ja osaa kertoa, mitä tutkimuksessa on tehty.</p>	<p>Oppilas osaa toteuttaa maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas havainnollistaa tutkimustuloksia mm. Karttojen avulla sekä esittää tuloksia maantieteelle ominaisella tavalla.</p>
<p>Oppilas osaa tunnistaa ympäristön muutoksia.</p>	<p>Oppilas kertoo ympäristön muutoksista ja nimeää syitä keskeisimpiin muutoksiin. Oppilas seuraa maantieteellisiin ilmiöihin liittyviä uutisia ja selittää joidenkin tapahtumien taustoja.</p>
<p>Oppilas osaa toimia ohjatusti osana ryhmää. Oppilas erottaa toisistaan maantieteellisen tiedon ja mielipiteen.</p>	<p>Oppilas osaa toimia rakentavasti ryhmän jäsenenä, esittää maantieteellistä tietoa oppiaineelle ominaisella tavalla ja esittää perusteluja omille näkemyksilleen.</p>
<p>Oppilas osallistuu ohjatusti lähiympäristön vaalimiseen, kuten viihtyisyyden tai turvallisuuden parantamiseen tai ympäristön monimuotoisuuden säilyttämiseen.</p>	<p>Oppilas osaa ohjatusti suunnitella ja osallistuu lähiympäristön vaalimiseen. Oppilas selittää, miten voi osallistua ja vaikuttaa lähiympäristöön, globaaleihin ilmiöihin ja alueellisiin kehityskysymyksiin.</p>

FYSIIKAN JA KEMIAN TYÖSKENTELY

Työskentelyn taidot ovat samat kaikilla vuosiluokilla 7.–9.

Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8
Oppilas harjoittelee omien tavoitteiden asettamista ja pyrkii työskentelemään yhteisten tavoitteiden suuntaisesti.	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienten kokonaisuuksien osalta ja työskennellä niiden saavuttamiseksi.
Oppilas tunnistaa arkisia tilanteita, joissa tarvitaan fysiikan tai kemian taitoja.	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikan tai kemian tietoja ja taitoja tarvitaan omassa elämässä.
Oppilas osaa kertoa ammatteja, joissa tarvitaan fysiikan tai kemian osaamista.	Oppilas osaa kuvata fysiikan tai kemian osaamisen merkitystä eri ammateissa.
Oppilas osaa antaa jonkin esimerkin omien valintojen vaikutuksesta, kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikan tai kemian osaamista tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi.
Oppilas osaa muodostaa aihepiiriin liittyviä yksinkertaisia kysymyksiä.	Oppilas osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä.
Oppilas osaa työskennellä turvallisesti ohjeen mukaan ja kirjata joitakin tutkimustuloksiaan.	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti ja johdonmukaisesti työparin kanssa sekä tehdä havaintoja ja mittauksia ohjeiden mukaan.
Oppilas osaa antaa esimerkkejä jostakin fysiikan tai kemian soveltamisesta teknologiassa.	Oppilas osaa käsitellä ja esittää tutkimusten tuloksia ja harjoittelee tekemään niistä yksinkertaisia johtopäätöksiä.
Oppilas harjoittelee käyttämään tieto- ja viestintätekniisiä välineitä.	Oppilas osaa kuvata joitakin yksinkertaisia teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita.
Oppilas harjoittelee simulaatioiden käyttöä.	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintätekniisiä välineitä tai sovelluksia tutkimuksen eri vaiheissa.
	Oppilas osaa tehdä havaintoja simulaatiosta.

FYSIIKKA

Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8
<p>Oppilas osaa kuvata joitakin sähköön liittyviä keskeisiä käsitteitä.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata sähköön liittyviä ilmiöitä selittää niitä fysiikan keskeisten käsitteiden avulla sekä yhdistää ilmiöön siihen liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suureet.</p>
<p>Oppilas harjoittelee yksinkertaisten mallien (esim. kytkentäkaavioiden) käyttöä.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää malleja (esim. kytkentäkaavioita) ja tehdä niistä ennusteita sekä harjoittelee yksinkertaisten mallien muodostamista mittaustuloksista. Oppilas osaa kuvata mallia ja nimetä mallin rajoituksia tai puutteita.</p>
<p>Oppilas osaa hakea tietoa ohjatuista tietolähteistä.</p>	<p>Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä.</p>
<p>Oppilas osaa antaa jonkin esimerkin luonnontieteellisen tiedon luonteesta ja kehitymisestä sekä tieteellisistä tavoista tuottaa tietoa.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.</p>
<p>Oppilas osaa käyttää sähköä keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä, ominaisuuksia ja suureita tutuissa tilanteissa.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää sähköä keskeisiä käsitteitä, oliota, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.</p>
<p>Oppilas osallistuu esim. monialaiseen oppimiskokonaisuuteen tai tilanteeseen, jossa fysiikkaa sovelletaan eri ympäristössä.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää monipuolisesti fysiikan tietojaan ja taitojaan esim. monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa fysiikkaa sovelletaan eri ympäristöissä.</p>

KEMIA

Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8
<p>Oppilas osaa selittää joitakin kemian keskeisiä käsitteitä ja ilmiötä omin sanoin. Oppilas osaa käyttää jotakin mallia aineen rakenteen kuvaamiseen.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää kemian keskeisiä käsitteitä oikeassa asiayhteydessä ja yhdistää niitä toisiinsa. Oppilas osaa kuvata ja selittää ilmiöitä kemian keskeisten käsitteiden avulla.</p>
<p>Oppilas osaa hakea tietoa ohjatuista tietolähteistä.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä malleilla tai kuvauksilla. Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla.</p>
<p>Oppilas osaa antaa jonkin esimerkin luonnontieteellisen tiedon luonteesta tai tieteellisistä tavoista tuottaa tietoa.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.</p>
<p>Oppilas osaa käyttää joitakin aineen ominaisuuksien ja rakenteiden keskeisiä käsitteitä tutuissa tilanteissa.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutoksien keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.</p>
<p>Oppilas osallistuu monialaiseen oppimiskokonaisuuteen tai tilanteeseen, jossa kemiaa sovelletaan eri ympäristöissä</p>	<p>Oppilas osaa käyttää kemian tietojaan ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa kemiaa sovelletaan eri ympäristöissä</p>

TERVEYSTIETO

Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8
<p>Oppilas osaa nimetä yksittäisen terveyden osa-alueen.</p>	<p>Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueet ja näiden välistä yhteyttä esimerkkien avulla sekä kuvata esimerkkien avulla, mitä terveyden edistämällä tarkoitetaan.</p>
<p>Oppilas osaa nimetä terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä. Oppilas tietää yhden kansantaudin.</p>	<p>Oppilas osaa pohtia terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä näiden välisiä yhteyksiä. Oppilas tietää tavallisimmat kansantaudit.</p>
<p>Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa ohjautusti. Oppilas osaa nimetä jonkin toimintatavan liittyen itsehoitoon, avun hakemiseen sekä terveyttä ja turvallisuutta vaarantaviin tilanteisiin.</p>	<p>Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää sitä pääosin asianmukaisesti. Oppilas osaa kuvata asianmukaisia toimintatapoja itsehoidossa, avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.</p>
<p>Oppilas osaa nimetä terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä ja antaa esimerkin elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksista. Oppilas osaa nimetä jonkin terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta kuvaavan tekijän.</p>	<p>Oppilas osaa analysoida terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä ja osaa kuvata elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja analysoida elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksia. Oppilas osaa arvioida kriittisesti eri tiedon lähteitä.</p>
<p>Oppilas osaa nimetä elinympäristön aiheuttamia vaikutuksia terveyteen sekä esitellä yhteisöjen, kulttuurin tai median ja tieto- ja viestintäteknologian yhteyksiä terveyteen.</p>	<p>Oppilas osaa analysoida elinympäristön aiheuttamia keskeisiä vaikutuksia terveyteen sekä selittää yhteisöjen, kulttuurin ja median ja tieto- ja viestintäteknologian yhteyksiä terveyteen.</p>
<p>Oppilas osaa nimetä tekijöitä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn. Oppilas osaa nimetä oman koulun ja kunnan terveystalvveluja.</p>	<p>Oppilas osaa soveltaa tietoa tekijöistä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta ja työkykyyn, esimerkiksi laatimalla niitä tukevan suunnitelman.</p>
<p>Oppilas osaa nimetä yksittäisen terveystviestinnän vaikutuskeinon tai luotettavuuteen vaikuttavan tekijän. Oppilas osaa nimetä jonkin elämäntapojen seurauksen yhteiskunnalle. Oppilas osaa nimetä jonkin keinon, miten terveyteen ja turvallisuuteen voidaan vaikuttaa lähiyhteisössä.</p>	<p>Oppilas osaa pohtia terveyteen liittyvän viestinnän luotettavuutta ja merkitystä sekä perustella terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä käsityksiä. Oppilas osaa tuoda esille keinoja, joilla terveyteen ja turvallisuuteen voidaan vaikuttaa lähiyhteisössä.</p>

USKONTO

Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8
<p>Oppilas tunnistaa ohjatusti ympäristöstä erilaisia uskontoon liittyviä asioita, kuten rakennuksia ja symboleja.</p>	<p>Oppilas antaa esimerkkejä uskontoihin liittyvästä monimuotoisuudesta ja ymmärtää, että uskonto ja kulttuuri ovat vuorovaikutuksessa. Oppilas tunnistaa uskontoihin liittyviä asioita eri kulttuureissa ja yhteiskunnassa.</p>
<p>Oppilas osaa antaa esimerkin opiskeltavan uskonnon opetuksista sekä esimerkin sen tärkeimmistä lähteistä. Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon synnystä.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon perusopetuksista ja tärkeimpien lähteiden sisällöstä. Oppilas osaa hankkia lisätietoa opiskeltavasta uskonnonnosta ja kiinnittää huomiota tiedon lähteiden luotettavuuteen.</p>
<p>Oppilas erottaa selkeästi uskonnollisen ja selkeästi tieteellisen väitteen toisistaan.</p>	<p>Oppilas tunnistaa erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja. Oppilas osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja esittää perusteluja omille näkemyksilleen.</p>
<p>Oppilas osaa antaa esimerkin jostakin ihmisoikeudesta. Oppilas osaa antaa esimerkin opiskeltavan uskonnon eettisistä periaatteista.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää etiikan keskeisiä käsitteitä ja erottaa eettiset kysymykset muista kysymyksistä. Oppilas osaa pohtia eettisiä kysymyksiä ja ihmisoikeuksien toteutumista käytännössä. Oppilas osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon sekä jonkun muun uskonnon tai katsomuksen eettisiä periaatteita.</p>
<p>Oppilas tunnistaa annetuista esimerkeistä uskonnollisia ja katsomuksellisia asioita, jotka vaikuttavat ihmisten valintoihin.</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla uskontojen ja katsomusten merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjajina.</p>
<p>Oppilas osaa kuvailla jotakin eettistä kysymystä ja jotakin itselleen tärkeää arvoa.</p>	<p>Oppilas osaa pohtia itsenäisesti ja muiden kanssa ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja joitakin ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä. Oppilas osaa kuvailla itselleen tärkeitä arvoja ja esittää perusteltuja näkemyksiä eettisistä kysymyksistä.</p>
<p>Oppilas tunnistaa ohjatusti eettisten valintojen ja tekojen seurauksia.</p>	<p>Oppilas osaa analysoida eettisiä valintoja sekä niiden vaikutuksia hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen.</p>

ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8
<p>Oppilas tunnistaa joitakin katsomuksellisia käsitteitä (kuten elämänkatsomus, uskonto ja uskonottomuus)</p>	<p>Oppilas tunnistaa maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämänkatsomuksen käsitteet, niiden välisiä suhteita ja käyttää niitä.</p>
<p>Oppilas osaa nimetä vähintään yhden kulttuurin perustekijän (kuten pukeutuminen, kieli, ruoka, juhlat, elinkeinot, toimeentulo, teknologia) ja yhden Unescon maailmanperintökohteen.</p>	<p>Oppilas osaa hankkia tietoa erilaisista kulttuureista ja katsomuksista. Oppilas osaa kertoa Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohdista ja nimetä joitakin maailmanperintökohteita.</p>
<p>Oppilas osaa nimetä vähintään kaksi erilaista katsomusta (kuten kristinusko, marxismi ja veganismi)</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla maailmanuskontojen pääpiirteitä ja vertailla niitä. Hän osaa käyttää käsitteitä uskonto, uskonottomuus ja katsomus.</p>
<p>Oppilas osaa nimetä vähintään kaksi erilaista katsomusta (kuten kristinusko, marxismi ja veganismi)</p>	<p>Oppilas osaa nimetä, tutkia ja tarkastella keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä ja kehityskulkuja (erityisesti Lähi-Idästä lähtöisin olevan yksijumalaisuuden ja uskonottoman humanismin) historiallisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaiheita.</p>
<p>Oppilas osaa ohjatusti hankkia informaatiota uskonnoista ja uskontokritiikistä.</p>	<p>Oppilas osaa selittää uskonnollisen ajattelun luonnetta ja antaa esimerkkejä uskonnon arvostelun pääpiirteistä.</p>
<p>Oppilas osaa antaa esimerkin katsomusvapaudesta.</p>	<p>Oppilas osaa antaa esimerkkejä katsomusvapaudesta ihmisoikeutena ja osaa kuvailla sitä.</p>
<p>Oppilas osaa kuvata jonkin katsomuksellisen ratkaisun ja ohjatusti nimetä jonkin siihen liittyvän perusteen.</p>	<p>Oppilas osaa kuvailla erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita.</p>
<p>Oppilas osaa antaa esimerkin maailman moninaisuudesta sekä kaikkien ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta.</p>	<p>Oppilas ymmärtää maailman monimuotoisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun merkityksen.</p>
<p>Oppilas tunnistaa joistakin teoista eettisen ulottuvuuden, kuten onko teko oikein, väärin vai ei kumpakaan.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää, tulkita ja soveltaa eettistä käsitteistöä. Hän osaa perustella eettisiä näkemyksiään johdonmukaisesti.</p>
<p>Oppilas tunnistaa jonkin kestävän tulevaisuuden edellytyksen ja osaa kertoa, että omat teot voivat vaikuttaa tulevaisuuteen.</p>	<p>Oppilas osaa nimetä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestävään tulevaisuuteen liittyviä edellytyksiä ja ymmärtää kestävän elämäntavan merkitystä tulevaisuudelle.</p>
<p>Oppilas osaa kuvailla ihmisarvoon tai ihmisoikeuksiin liittyviä seikkoja.</p>	<p>Oppilas osaa selittää tärkeimmät ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvät käsitteet.</p>

YHTEISKUNTAOPPI

Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8
<p>Oppilas tunnistaa esimerkeistä ihmisoikeuksia sekä hahmottaa oikeusvaltion keskeisiä toimintaperiaatteita.</p>	<p>Oppilas ymmärtää, miten ihmisoikeus- ja oikeusvaltioperiaatteet ilmenevät Suomessa ja maailmassa, sekä osaa hankkia tietoja laista ja oikeudesta asianmukaisesta tietolähteestä.</p>
<p>Oppilas tunnistaa opettajan ohjaamana yhteiskuntaan, talouteen ja mediaan liittyviä asioita sekä löytää niitä koskevaa tietoa annetusta lähteestä.</p>	<p>Oppilas hankkii tietoa yhteiskunnasta, taloudesta ja mediasta eri lähteitä käyttäen, osaa vertailla lähteiden tietoja keskenään sekä eritellä median roolia yhteiskunnassa ja taloudessa.</p>
<p>Oppilas tunnistaa opettajan ohjaamana palkkatyön ja yrittäjyyden eroja sekä niihin liittyviä ammatteja.</p>	<p>Oppilas ymmärtää palkkatyön ja yrittäjyyden aseman ja merkityksen yhteiskunnalle sekä osaa vertailla niiden tarjoamia mahdollisuuksia yksilölle.</p>
<p>Oppilas tunnistaa esimerkkien avulla suomalaisessa yhteiskunnassa olevia yhteisöjä tai vähemmistöryhmiä.</p>	<p>Oppilas osaa eritellä erilaisten väestöryhmien asemaa yhteiskunnassa ja asemaan vaikuttavia tekijöitä.</p>
<p>Oppilas tunnistaa opettajan ohjaamana demokraattisen päätöksenteon tunnuspiirteitä ja sen ilmenemistä hänen lähiyhteisössään.</p>	<p>Oppilas ymmärtää, miten eri päätöksentekotavat edistävät demokratiaa ja miten demokraattista päätöksentekoa tuetaan paikallisella, kansallisella, Euroopan unionin ja globaalilla tasolla, sekä osaa soveltaa demokraattisia toimintatapoja omassa lähiyhteisössään.</p>
<p>Oppilas tunnistaa opettajan ohjaamana joitakin taloudellisen toiminnan muotoja (kuten kuluttaminen, säästäminen) ja yksilön keinoja vaikuttaa kestävään tulevaisuuteen.</p>	<p>Oppilas osaa eritellä taloudellisen toiminnan eri muotojen merkitystä kansantaloudessa sekä ymmärtää kestävä talouden periaatteita ja vaatimuksia yksilölle ja kansantaloudelle.</p>
<p>Oppilas antaa opettajan ohjaamana esimerkkejä keinoista osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnassa ja pystyy ottamaan kantaa yhteiskunnalliseen aiheeseen.</p>	<p>Oppilas osallistuu yhteiskunnallis-poliittisten aiheiden käsittelyyn perustellen monipuolisesti mielipiteitään sekä osaa vertailla erilaisia tapoja vaikuttaa.</p>

LIIKUNTA

Osaamisen tavoitteet arvosanalle 8

Arvioinnissa (kuten myös tavoitteissa ja sisällöissä) kullakin vuosiluokalla huomioidaan oppilaan ikä ja kehitystaso.

Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti ja kokeilee ja harjoittelee erilaisia liikuntatehtäviä.

Oppilas tekee havaintojen pohjalta useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa kuten peleissä ja leikeissä.

Oppilas osaa perusliikunta- ja tasapainotaitoja erilaisissa oppimisympäristöissä.

Oppilas osaa perustaidot erilaisten liikuntavälineiden käsittelyssä erilaisissa oppimisympäristöissä.

Oppilas osaa arvioida fyysisiä kunto-ominaisuuksiaan ja harjoittaa voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta.

Oppilas pystyy suorittamaan pohjoismaisen uimataidon kriteerin mukaisen 200 metrin uimataitotestin. Oppilas osaa vesipelastuksen periaatteita ja taitoja.

Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti liikuntatunneilla ja osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet.

Oppilas toimii toisten kanssa rakentavasti ja noudattaa reilun pelin sääntöjä ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.

Oppilas työskentelee yleensä vastuullisesti ja itsenäisesti.

SAKSA, B3-OPPIMÄÄRÄ

Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8
<p>Oppilas selviytyy toisinaan viestintäkumppaninsa tukemana hyvin tavallisesta viestintätilanteesta.</p>	<p>Oppilas selviytyy useammasta tavallisesta viestintätilanteesta tukeutuen joskus viestintäkumppaniinsa.</p>
<p>Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja osallistuessaan viestintään. Oppilas osaa joskus päätellä yksittäisten sanojen merkityksi. Oppilas osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.</p>	<p>Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin. Oppilas joutuu vielä usein pyytämään toistoa.</p>
<p>Oppilas osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia joissakin hyvin tavallisissa sosiaalisissa tilanteissa.</p>	<p>Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia useammassa tavallisessa sosiaalisessa tilanteessa.</p>
<p>Oppilas ymmärtää vähän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Oppilas tuntee kirjainjärjestelmän tai hyvin rajallisen määrän kirjoitusmerkkejä.</p>	<p>Oppilas ymmärtää tuttua sanastoa ja tuttuja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa tiedon lyhyestä tekstistä.</p>
<p>Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.</p>	<p>Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväriä ja osaa kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean perusnaston, joitakin tavallisia ilmauksia ja peruskieliopin aineksia.</p>
<p>Oppilas osaa kertoa, missä kohdekieltä puhutaan. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä kohdekielen kulttuureista.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa, missä kohdekieltä puhutaan, ja vertailla kohdekieltä muihin kieliin. Oppilas osaa kuvailla kohdekielen kulttuureita.</p>
<p>Oppilas osaa lyhyesti kertoa, missä hän voi käyttää kohdekielen taitoaan. Oppilas osaa käyttää joitakin itselle sopivia tapoja oppia kohdekieltä.</p>	<p>Oppilas osaa kertoa, mihin hän voi käyttää kohdekielen taitoaan myös koulun päätyttyä. Oppilas osaa käyttää itselle sopivia tapoja oppia kohdekieltä.</p>

OPPILAANOJJAUS

Auttaa oppilasta muodostamaan kokonaiskäsitys yläkoulun opiskelu ympäristönä.

Tukea oppilasta itsenäiseen toimintaan ja vastuun ottamiseen opiskelustaan ja tekemistään valinnoista.

Kannustaa oppilaita kehittämään opiskelutaitojaan ja oppimaan oppimisen taitojaan.

Luoda edellytyksiä oppilaan halulle oppia, arvioida osaamistaan, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan, kehittää kykyään tunnistaa oppimiskohteitaan sekä antaa valmiuksia muuttaa tarvittaessa suunnitelmiaan ja toimintamallejaan.

Ohjata oppilasta tunnistamaan omiin valintoihinsa vaikuttavia tekijöitä sekä suhteuttamaan omaa toimintaansa kykyjensä, edellytystensä ja kiinnostuksensa mukaisesti.

Ohjata oppilaita asettamaan tavoitteita ja arvioimaan niiden toteutumista.

Auttaa oppilasta ymmärtämään työn merkitys oman elämänsä ja yhteiskunnan kannalta sekä edistää oppilaan taitoa tunnistaa opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen sekä työelämässä ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta.

Ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja sekä itselleen sopivia ammattialoja ja vahvistamaan valmiuksia hakea tietoa vaadittavan osaamisen hankkimisesta perusopetuksen jälkeen.

Antaa tietoa Suomen koulutusjärjestelmästä ja sen mahdollisuuksista, tukea oppilaan taitoa etsiä koulutus- ja työelämä tietoa sekä Suomesta että ulkomailta.

Ohjata oppilasta käyttämään monikanavaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja sekä arvioimaan eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta urasuunnittelun näkökulmasta.

Tukea oppilaan taitoja tunnistaa kulttuuritaustansa sekä kykyä toimia kulttuurien välisissä kohtaamisissa ja yhteistyötilanteissa.

Oppilaanohjauksesta ei anneta arvosanaa. Arviointi perustuu oppilaiden itsearviointiin, osallistumiseen annettujen tehtävien suorittamiseen sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä.